

درباره مبارزه با شیوع ویروس کرونا (۳۹) «ملاحظات و الزامات کرونایی آموزش و پرورش برای سال تحصیلی آینده (۱۳۹۹-۱۴۰۰)»

مقدمه

براساس اظهارنظر مقامات رسمی وزارت بهداشت، در فصل پاییز کووید - ۱۹ دوباره اوج می‌گیرد، هم‌زمان آنفلونزا نیز به پیک خود می‌رسد. همچنین برخی کارشناسان و اپیدمیولوژیست‌ها معتقد هستند موج دوم شیوع بیماری رخ خواهد داد ولی زمان و بزرگی آن به درستی قابل تعیین نیست، زیرا موضوع داینامیک تحت تأثیر عوامل مختلف است. به نظر می‌رسد بیماری‌هایی نظیر کووید، رفتاری فصلی داشته باشند. لذا انتظار می‌رود در فصل بعدی سرما، این بیماری را مجدد تجربه کنیم.^۱ بنابراین به‌رغم مشکلات و چالش‌های کرونایی که وزارت آموزش و پرورش در سال تحصیلی جاری با آنها مواجه است با توجه به پیش‌بینی آغاز موج دوم در فصل سرما یا پاییز ۱۳۹۹، در ادامه به بایسته‌های این وزارتخانه برای شروع سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ با رویکرد حفظ سلامت دانش‌آموزان و کارکنان، ارتقای کیفیت فعالیت‌های آموزشی و تقویت آموزش‌های الکترونیکی و تلویزیونی پرداخته می‌شود.

معاونت پژوهش‌های
اجتماعی - فرهنگی
دفتر مطالعات آموزش
و فرهنگ

پیش از ورود به بحث اصلی گزارش لازم است به این نکته اشاره شود پیشتر در گزارش‌هایی به بایسته‌های سال تحصیلی فعلی (۱۳۹۸-۱۳۹۹) پرداخته شد و پیشنهادهایی برای ادامه سال تحصیلی ارائه شد که کلیات آنها عبارت است از: آموزش‌های تلویزیونی مکمل فرایند یادگیری است و از همین رو بعد از بازگشایی مدارس، به مدت حداقل دو هفته آموزش حضوری جبرانی و رفع اشکال برگزار شود، از ظرفیت روزهای پنج‌شنبه، افزایش ساعت تدریس روزانه و شیفت مخالف مدارس تک نوبته استفاده شود. آزمون سراسری حداقل به مدت دو هفته بعد از پایان امتحانات پایه دوازدهم برگزار شود، مدارس به تناسب کنترل ویروس کرونا در استان‌های مختلف با حذف سلامت دانش‌آموزان و کاهش تراکم کلاسی برگزار شود، امتحانات و ارزشیابی‌های پایانی بر ۷۰ درصد محتوای آموزش دیده حضوری قبل از شیوع ویروس کرونا، تمرکز یابد.

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۷۰۱۷۰۱۵

تاریخ انتشار:

۱۳۹۹/۲/۱۰

۱. برای اطلاع بیشتر رجوع کنید به: گزارش درباره مقابله با شیوع ویروس کرونا (۱۸) - وضعیت کنترل همه‌گیری کووید - ۱۹ در کشور، پیش‌بینی موج دوم شیوع بیماری و اقدامات لازم برای آمادگی، ص ۲، شماره مسلسل ۱۶۹۶۳.

ملاحظات و الزامات سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ مدارس

۱. بازگشایی مدارس و آموزش‌های حضوری

الف) اصلاح قانون

۱. اصلاح قانون بازگشایی مدارس در اول مهرماه هر سال مصوب ۱۳۷۶/۶/۱۸ به نحوی که درخصوص زمان آغاز و پایان سال تحصیلی و نیز زمان برگزاری امتحانات پایانی از انعطاف‌پذیری لازم جهت جبران عقب‌ماندگی‌های ناشی از تعطیلات مختلف ضمن سال تحصیلی برخوردار باشد.

ب) کاهش تراکم کلاسی

کاهش تراکم کلاسی با روش‌های مختلفی همچون: الف) استفاده از نوبت مخالف مدارس به این نحو که دانش‌آموزان را به دو گروه تقسیم کرد و گروه اول نوبت صبح و گروه دوم نوبت بعدازظهر در مدرسه حضور یابند، ب) کاهش زمان آموزش دروس با استفاده از ظرفیت تعطیلات آخر هفته به این نحو که زمان ارائه هر درس را می‌توان با تمرکز بر ارائه و تدریس نکات مهم، محول کردن تکالیف به دانش‌آموزان و استفاده از تعطیلات آخر هفته به یک‌سوم یا نصف کاهش داد و در نتیجه دانش‌آموزان به جای ماندن ۶ ساعت یا بیشتر در محیط مدرسه، ۲ الی ۳ ساعت در مدرسه می‌مانند، ج) نوبتی کردن زمان حضور دانش‌آموزان در مدرسه و کلاس درس به صورت یک روز در میان، زیرا که هم‌اکنون بسیاری از کلاس‌های درسی از تراکم بالایی تا حدود ۴۵ نفری برخوردارند، د) تقسیم ساعات روزانه مدرسه به دو قسمت برای مثال نوبت صبح ۸:۰۰ تا ۱۰:۰۰ و ۱۰:۱۰ تا ۱۲:۰۰ و نوبت عصر ۱۳:۰۰ تا ۱۵:۰۰ و ۱۵:۰۰ تا ۱۷:۰۰ حضور دانش‌آموزان طی دو گروه در مدرسه به نحوی که در بازه زمانی نخست گروه اول و بازه زمانی دوم گروه دوم در مدرسه حاضر شوند و در نتیجه تراکم دانش‌آموزی در کلاس درس، مدرسه و سرویس دانش‌آموزان به شدت کاهش می‌یابد.

ج) ارزیابی کیفیت یادگیری سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۳۹۸

۱. ارزشیابی و پایش یادگیری از دروس سال تحصیلی جاری (۱۳۹۹-۱۳۹۸) با توجه به تعطیلات پیش‌آمده در آغاز سال تحصیلی جدید و برنامه‌ریزی برای جبران عقب‌ماندگی‌های درسی، زیرا که مدارس از اواخر بهمن‌ماه ۱۳۹۸ به سبب شیوع ویروس کرونا و نیز قبل از آن به علت تعطیلات ناشی از آلودگی هوا، زمان آموزشی زیادی را از دست دادند بنابراین ضروری است در هفته یا دو هفته آغازین سال جدید نسبت به ارزشیابی از دروس سال قبل و رفع اشکال احتمالی اقدام شود.

د) ثبت‌نام در مدارس دولتی و غیردولتی در سال تحصیلی جدید

۱. ممنوعیت پیش‌ثبت‌نام و ثبت‌نام قطعی در مدارس دولتی و غیردولتی قبل از تعیین تکلیف سال تحصیلی کنونی به سبب ایجاد سردرگمی برای خانواده‌ها به‌ویژه در شرایط فعلی کرونایی،
۲. لزوم تجدیدنظر در قرارداد شهریه مدارس غیردولتی، میزان شهریه دریافتی، تعیین بازه زمانی وصول شهریه، تفکیک هزینه‌های مصوب و فوق‌برنامه با توجه به حتمی بودن کرونا در سال تحصیلی آینده، فراگیر بودن آن، تردید جدی نسبت به امکان ارائه آموزش‌های رسمی و مصوب و در نتیجه به حاشیه رفتن آموزش‌ها و برنامه‌های غیرمصوب (فوق برنامه) با رویکرد اخذ شهریه فوق‌برنامه به صورت ماهیانه و متناسب با حجم فعالیت‌ها و برنامه‌های ارائه شده به دانش‌آموزان،

۳. تغییر رویکرد فعلی ثبت دانش‌آموزان در مدارس از ملاک محدوده جغرافیایی به سمت ثبت نام مبتنی بر شعاع محوری مدرسه،^۱ به این معنا که مدرسه به عنوان کانون شعاع باشد و ساکنان با مسافت به طور مثال تا ۵ کیلومتری در اولویت ثبت نام باشند، با رویکرد اصلاح زمان رفت و آمد و حضور دانش‌آموزان در محیط بیرون از خانه و سرویس مدارس.

ح) رعایت ملاحظات بهداشتی در مدارس

۱. تهیه و ابلاغ دستورالعمل کنترل و پیشگیری برای اجرای مدارس سراسر کشور شامل موارد زیر: کنترل وضعیت بهداشت محیط و سلامت کارکنان و دانش‌آموزان، تکمیل گزارش روزانه از وضعیت سلامتی دانش‌آموزان و کارکنان، گندزدایی و میکروبی زدایی از مدرسه قبل از بازگشایی مدارس و به صورت روزانه در حین سال تحصیلی، سفارش تولید لوازم بهداشتی همچون ماسک، دستکش و مواد ضد عفونی کننده ویژه کودکان و نوجوانان و توزیع آنها به صورت روزانه بین دانش‌آموزان، رعایت فاصله گذاری میان دانش‌آموزان و کارکنان مدرسه، الزام به رعایت تهویه هوای کلاس‌های درس و رعایت و کنترل روزانه بهداشت سرویس‌های بهداشتی، کنترل، ضد عفونی کردن و رعایت فاصله گذاری اجتماعی در سرویس‌های حمل و نقل دانش‌آموزان با کاهش تعداد سرنشینان سرویس‌ها،

۲. ارائه اطلاعات مربوط به خانواده‌های مبتلا به ویروس کرونا از طرف مراکز بهداشتی و درمانی هر استان و شهرستان به ادارات کل و شهرستانی آموزش و پرورش برای کنترل و مراقبت از دانش‌آموزان،

۳. معاینه روزانه و بدو ورود دانش‌آموزان و کارکنان مدارس.

۲. آموزش‌های الکترونیک و مجازی آموزش و پرورش

الف) اجرای قوانین

۱. مکلف کردن وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات به اجرای ماده (۶۹) قانون برنامه ششم و نظارت بر عملکرد ماده مذکور توسط مجلس شورای اسلامی و سازمان برنامه و بودجه کشور. ماده (۶۹) قانون برنامه ششم توسعه: «وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات (سازمان فناوری اطلاعات) با رعایت مصوبات شورای عالی فضای مجازی مکلف است با همکاری وزارت آموزش و پرورش تا پایان سال دوم اجرای قانون برنامه هوشمندسازی مدارس، امکان دسترسی الکترونیک (سخت‌افزاری - نرم‌افزاری و محتوا) به کتب درسی، کمک آموزشی، رفع اشکال، آزمون و مشاوره تحصیلی، بازی‌های رایانه‌های آموزشی، استعدادسنجی، آموزش مهارت‌های حرفه‌ای، مهارت‌های فنی و اجتماعی را به صورت رایگان برای کلیه دانش‌آموزان شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر و روستاها و حاشیه شهرهای بزرگ فراهم نماید».

۲. نظارت بر اجرای بند «ج» تبصره «۱۸» قانون بودجه ۱۳۹۹ کل کشور توسط نهادهای نظارتی از جمله مجلس شورای اسلامی در راستای توسعه زیرساخت‌های الکترونیکی وزارت آموزش و پرورش با رویکرد ارائه عادلانه آموزش‌های مجازی. متن بند مذکور: به وزارت اطلاعات و فناوری اطلاعات اجازه داده می‌شود از طریق سازمان توسعه‌ای و شرکت‌های تابعه خود در چارچوب ماده (۲۷) قانون الحاق برخی موارد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) به منظور انجام طرح (پروژه)‌های دولت الکترونیک و توسعه خدمات الکترونیکی از جمله هوشمندسازی مدارس موضوع ماده (۶۹) قانون برنامه ششم توسعه اقدام کند.

۱. در برخی مناطق شهری، با اینکه مدرسه در نزدیکی محل سکونت دانش‌آموز قرار دارد، اما به دلیل اینکه مدرسه در یک منطقه یا ناحیه آموزشی دیگری قرار گرفته است دانش‌آموز مذکور در اولویت ثبت نام آن مدرسه قرار ندارد و باید در مدرسه دیگری که دورتر از محل سکونت او واقع است ثبت نام کند.

۳. استفاده از ظرفیت ماده (۷۸) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) با موضوع مکلف کردن آستان قدس رضوی، بنگاه‌های اقتصادی زیرمجموعه نیروهای مسلح و ستاد اجرایی فرمان امام به پرداخت مالیات مستقیم و مالیات بر ارزش افزوده به منظور برقراری عدالت آموزشی در حوزه آموزش الکترونیکی و ایجاد دسترسی دانش‌آموزان مناطق محروم به ملزومات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری آموزش الکترونیکی، نرم‌افزارها و پلتفرم‌های آموزشی،

۴. تولید، عرضه و ایجاد دسترسی رایگان به محصولات و نرم‌افزارهای آموزش مجازی محتوای درسی توسط شرکت‌ها و مؤسسه‌های آموزشی و کمک‌آموزشی و محاسبه هزینه‌های صورت گرفته به‌عنوان هزینه قابل قبول مالیاتی با تصویب قانون.

ب) تدوین ضوابط حکمرانی آموزش‌های مجازی

۱. تهیه و تدوین و اعمال قواعد کلی حکمرانی جمهوری اسلامی ایران در حوزه آموزش‌های مجازی ویژه دانش‌آموزان توسط سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی به‌عنوان نهاد متولی تکنولوژی آموزشی در وزارت آموزش و پرورش،

۲. نظارت، ارزیابی و تصمیم‌گیری درخصوص استفاده از نرم‌افزارها و سخت‌افزارهای آموزش مجازی توسط سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، برای مثال؛ احیا و استفاده از ظرفیت سیم‌کارت‌های دانش‌آموزی جهت ارائه محیطی ایمن و قابل کنترل از اینترنت برای استفاده دانش‌آموزان تحت نظارت این سازمان.

ج) الزامات مدیریتی و اجرایی آموزش‌های مجازی

۱. ارائه و عرضه محتوای الکترونیکی چندرسانه‌ای از همه دروس به دانش‌آموزان هم‌زمان و همراه با توزیع کتاب‌های درسی سال تحصیلی آینده،

۲. ارائه آموزش مکاتبه‌ای (درس‌نامه)، بسته‌های الکترونیکی آفلاین، مدیریت یادگیری از طریق راهبران آموزشی، مدیران و معلمان به‌ویژه برای دانش‌آموزان مناطق محروم، کم‌برخوردار، روستایی و عشایری با توجه به عدم دسترسی این افراد به اینترنت و شبکه‌های آنلاین و بستر نرم‌افزاری و سخت‌افزاری مورد نیاز ایشان (ضمن بهره‌مندی از ظرفیت ماده (۷۸) قانون فوق‌الاشاره)،

۳. استفاده از ظرفیت راهبران آموزشی (دوره ابتدایی) برای ارائه آموزش به‌ویژه در مناطق محروم، دورافتاده، روستایی و عشایری مادامی که دسترسی به اینترنت و امکانات سخت‌افزاری ندارند،

۴. اختصاص نیروی انسانی ویژه آموزش‌های مجازی به‌صورت موظف برای هر درس در دوره‌های متوسطه اول و دوم برای راهبری، راهنمایی، پاسخگویی به سؤال‌ها، ارائه و عرضه محتوای الکترونیکی، رصد و پایش مشارکت کارکنان و دانش‌آموزان و نظارت و ارزیابی بر محتوای ارائه شده در آموزش‌های مجازی در قالب یک کارگروه در سطح مناطق و نواحی آموزش و پرورش،

۵. توجه به چندبعدی و پیچیده بودن آموزش مجازی دانش‌آموزان و برنامه‌ریزی توأمان در راستای الزامات فنی و آموزشی و تربیتی آموزش مجازی همچون تشکیل اتاق فکر تخصصی متشکل از صاحب‌نظران و متخصصان در حوزه‌های مرتبط با آموزش مجازی،

۶. آمایش سرزمینی آموزش‌های الکترونیک ارائه شده به دانش‌آموزان در سراسر کشور در راستای توزیع عدالت‌محور و کاهش نابرابری آموزشی،

۷. الزام مدارس به راه‌اندازی و تجهیز مدرسه به زیرساخت‌های آموزش آنلاین و مجازی برای تبدیل شدن به مدرسه مجازی تمام‌عیار در صورت لزوم،

۸. ارائه بسته‌های اینترنتی با تعرفه ویژه به معلمان و دانش‌آموزان کم‌بضاعت برای استفاده از محتوای آموزشی آنلاین با توجه به هزینه بالای خرید بسته‌های اینترنتی و نیاز مداوم به استفاده از اینترنت در آموزش‌های آنلاین طی روزهای کرونایی،

۹. هدایت هدفمند کمک‌های خیرین مدرسه‌ساز به حوزه زیرساخت‌های فناورانه مورد نیاز آموزش‌های مجازی و الکترونیکی در مناطق محروم و کم‌برخوردار،

۱۰. بازنگری و نظارت بر تعرفه عرضه خدمات آموزشی الکترونیکی در قالب نرم‌افزارهای آموزشی به نحوی که امکان دسترسی همه اقشار جامعه به این امکانات کمک‌آموزشی فراهم شود.

۳. آموزش‌های تلویزیونی

الف) ادامه روند آموزش تلویزیونی

ادامه روند آموزش تلویزیونی دروس تئوری در رسانه ملی از ابتدای شروع سال تحصیلی و تمرکز زمان حضور دانش‌آموزان در مدارس به دروس عملی و کارگاهی با حفظ رویکرد کاهش تراکم کلاسی و مدرسه‌ای.

ب) گسترش و کیفیت‌بخشی به آموزش‌های تلویزیونی

۱. گسترش پوشش تلویزیونی و سیگنال‌رسانی سراسری صدا و سیما به‌ویژه امکان دسترسی به شبکه آموزش و سایر شبکه‌های متولی آموزش تلویزیونی در مناطق غیربرخوردار طی بازه زمانی حدود پنج ماهه باقی‌مانده تا آغاز سال تحصیلی جهت استفاده همگانی از آموزش‌های تلویزیونی، موضوع ماده (۹۳) قانون برنامه ششم توسعه (پوشش ۱۰۰ درصدی استان‌ها)،

۲. همکاری شبکه‌های تلویزیونی استانی در بازپخش برنامه‌های آموزش تلویزیونی یا پخش محتوای نرم‌افزارهای آموزشی به‌ویژه در مناطقی که پوشش مناسب شبکه‌ای وجود ندارد،

۳. تولید شدن برنامه‌های آموزش تلویزیونی در راستای ارتقای کیفیت آموزش‌های ارائه شده و ارائه طرح درس دقیق و کامل در مدت زمان پیش‌بینی شده،

۴. تنوع‌بخشی به نوع و سطح علمی آموزش‌های تلویزیونی در راستای پوشش سطوح مختلفی از نیازهای آموزشی و تربیتی دانش‌آموزان با به‌کارگیری بسته‌های یادگیری مکمل کتاب‌های درسی و تولید برنامه‌های پرورشی.

